

УДК 159.072

Т.Р.Морозова

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ МІЖТЕСТОВОЇ БЕСІДИ ПРИ ПОЛІГРАФНОМУ ОБСТЕЖЕННІ

У статті аналізуються існуючі підходи до проведення міжтестової бесіди при поліграфному обстеженні, а також наводиться методика її проведення.

Ключові слова: поліграфолог, обстежуваний, міжтестова бесіда.

В статье анализируются существующие подходы к проведению беседы между тестами при полиграфном обследовании, а также рассматривается методика её проведения.

Ключевые слова: полиграфолог, обследуемый, беседа.

Серед поліграфологів, починаючи із 30-х років минулого сторіччя, склалася традиція розділяти обстеження з використанням поліграфа на три етапи: початковий, основний і заключний. На початковому етапі проводиться передтестова бесіда і передтестова інструкція та здійснюється попереднє випробовування у вигляді установочного тесту. Основний етап полягає у безпосередньому цільовому обстеженні – фіксації фонових показників, пред'явленні тестових питань і реєстрації психофізіологічних реакцій, які виникають у обстежуваного у відповідь на ці питання. Заключний етап спеціального психофізіологічного обстеження із використанням поліграфа представляє із себе післятестову бесіду [1; 2; 7;8].

Наведена послідовність проведення поліграфної перевірки не викликає сумніву і нині. Поруч із тим, на думку частини поліграфологів, поліграфне обстеження, у частині основного етапу, потребує доповнення процедурою міжтестової бесіди. Їхні опоненти ж вважають, що у виділенні міжтестової бесіди в окремих тематичного спілкування із обстежуваним, немає жодної необхідності. Зважаючи на значну практичну цінність вирішення даного питання, **метою** нашого дослідження є визначення доцільності та розробка методики міжтестової бесіди при

поліграфному обстеженні. **Завдання дослідження:**

1. Проведення аналізу існуючих підходів щодо міжтестової бесіди.
2. Аналіз практики використання міжтестової бесіди.
3. Виділення основних вимог до проведення міжтестової бесіди.

Міжтестова, або, як її ще називають, посередтестова бесіда, – це бесіда, яку здійснює спеціаліст-поліграфолог із обстежуваним між тестами поліграфної перевірки. Головним завданням посередтестової бесіди є: активізація зон пам'яті обстежуваного; зменшення впевненості обстежуваного в тому, що він зможе протидіяти поліграфному опитуванню та ввести в оману спеціаліста-поліграфолога; підтвердження правильності обраного напрямку поліграфної перевірки а при необхідності – здійснення корегування існуючого плану [5; 6].

На доцільності міжтестової бесіди наполягають прихильники методики виявлення прихованої інформації, які, в основному, використовують непрямі і пошукові тести [2; 4; 5; 6]. Не вважають міжтестову бесіду складовою поліграфного обстеження прихильники методик контрольних питань [1; 7; 8]. Пояснюється це, в першу чергу, значною відмінністю у методиках, які використовують представники різних поліграфологічних шкіл. При використанні методик контрольних питань спеціалісту як правило, нічого обговорювати з обстежуваним між тестами. Його питання прямі, на кшталт «17 березня гроші із сейфу вкрали Ви?», «Гроші із сейфу витягнули ви?», «Гроші у начальника вкрали Ви?», він обговорив їх із обстежуваним у передтестовій бесіді, обстежуваний не зізнався у вчиненні цієї крадіжки і не зізнається у процесі перевірки. У іншому випадку перевірка б просто не проводилася.

За умови використання методики виявлення прихованої інформації тести складаються за іншим принципом. Поліграфолог зосереджується на тому, аби встановити, чи володіє обстежуваний інформацією причетної особи, яка із версій подій – слідства чи обстежуваного, підтверджується значимими психофізіологічними реакціями обстежуваного. Протягом всієї перевірки спеціаліст перебуває із обстежуваним у тісній взаємодії, активізує його пам'ять, перед визначеними тестами просить вказати його версію перебігу події тощо. Тобто, міжтестова бесіда є реальною складовою основного етапу поліграфного обстеження, що проводиться за методикою виявлення прихованої інформації.

Як приклад наведемо декілька випадків успішного врахування змін у стані обстежуваного, які у комплексі із своєчасно

проведеною міжтестовою бесідою дозволили поліграфологу отримати у стислий термін достовірні результати і щирі зізнання з боку обстежуваних. Так, влітку 2003 року проводилося обстеження у відношенні групи осіб на предмет встановлення їхньої причетності до вчинення вбивства. У ході обстеження було виявлено, що обстежувані не володіють інформацією причетних осіб, не були присутніми на місці вчинення злочину, однак надають слідству неправдиві свідчення стосовно можливого учасника цього злочину. А саме, вони приховали інформацію щодо того, коли бачили його в останній раз, коли спілкувалися із ним по телефону та те, де він знаходиться. Одному із обстежуваних у міжтестовій бесіді було запропоновано розповісти все, що він знає. Обстежуваний від несподіванки розхвилювався, затнувся, а потім сказав, що його дуже непокоять ці питання, так як вони стосуються його сина, а він, мабуть, на цей раз вчинив щось непоправне – не дарма ж для його пошуку залучили спеціаліста із «детектором». Батько зізнався, що, насправді, бачив сина не два тижні назад, а декілька днів тому, що син приніс чужі золоті прикраси, частину із яких вони здали у ломбард, а на виручені гроші купили спиртні напої і залізничний квиток для сина. Розпивши разом спиртне, батько і син поїхали на залізничний вокзал, звідки син відправився на потязі до родичів. Слід зазначити, що на момент обстеження батько вже другу добу перебував у районному управлінні внутрішніх справ, із ним спілкувалися оперативні співробітники, однак жоден із них не отримав від нього інформації, яка б допомогла слідству. Протягом доби після обстеження підозрюваний був затриманий однією із областей України. При затриманні у нього вилучили речові докази – частину золотих прикрас вбитої жінки. Він повністю визнав свою провину і за рішенням суду був позбавлений волі на тривалий термін покарання.

У 2006 р. під час проведення одного із обстежень, мета якого полягала у виявленні особи, причетної до крадіжки 17 000\$ із кабінету керівника крупного приватного підприємства, було встановлено, що один із обстежуваних володіє інформацією щодо обставин вчинення крадіжки а також знає, де на момент обстеження знаходилися викрадені гроші. Протягом всієї перевірки обстежуваний не йшов на контакт із спеціалістом, міжтестова бесіда зводилася виключно до корегування його намагань вчинити протидію процедурі поліграфної перевірки. По завершенню основного блоку тестів, після перерви і збору додаткової інформації, спеціалістом-поліграфологом були використані так звані тести на доопрацювання інформації. Пошуковими тестами

«Що зробила із грошима людина, яка їх викрала?», «Як вчинив злодій із викраденими грошима?», «Яким чином розпорядився крадій із грошима?» було з'ясовано, що гроші не витрачені, а сховані. Іншим блоком тестів «Де зараз знаходяться викрадені гроші?» (два пошукових тести), «Куди треба поїхати, щоб забрати ці гроші?», «В який район Києва треба поїхати, щоб забрати ці гроші?», «Якими ключами треба скористатися, щоб відкрити приміщення, в якому зберігаються ці гроші?» було визначено, що: гроші знаходяться у гаражі; аби забрати гроші, треба поїхати в Оболонський район м. Києва (саме там, за попередньою інформацією, знаходився гараж обстежуваного); для того, щоб відімкнути приміщення, у якому сховані гроші, потрібно скористатися ключем від гаража. Після останнього тесту поліграфом було зафіксовано різке падіння показників по шкалам «самоконтроль» і «внутрішня агресія». У міжтестовій бесіді спеціаліст задала питання, чи знає обстежуваний де зараз знаходиться ключ від приміщення, у якому сховані викрадені гроші? На що обстежуваний, судячи по зовнішній реакції, навіть несподівано для себе, відповів «так». Далі йому було запропоновано повернути гроші, на що він, після недовгих коливань, погодився. Гроші дійсно були сховані у гаражі.

Таким чином, динамічне відстеження психічного стану людини, поєднане із своєчасним використанням адекватного психологічного впливу в рамках міжтестової бесіди, дозволяє отримувати щирі зізнання навіть у тих обстежуваних, котрі були попередньо не налаштовані на такий крок.

Розглянемо кожне із завдань міжтестової бесіди та шляхи його досягнення детально. Активізація зон пам'яті досягається тим, що перед тестуванням за конкретним питанням, обстежуваному, в міжтестовій бесіді, пропонується просто відповісти на нього. Виглядає це наступним чином: «Скажіть будь-ласка, чи вживали ви коли-небудь наркотики?». Спеціаліст не квапить обстежуваного із відповіддю, не перебиває його, дає йому можливість висловитися. Якщо є необхідність, задаються уточнюючі питання на кшталт – «Можливо, пробували щось курити, ковтати із наркотичних речовин в юнацтві, під час служби в армії, навчання в інституті? Знаєте, я вже багато працюю і знаю, що у багатьох людей були епізоди вживання наркотиків чи, так званих, легких наркотиків – коноплі, таблеток». У цьому випадку не лише активізуються зони пам'яті, але й створюється атмосфера, яка сприяє зізнанню: обстежуваному, який вживав наркотики, дають зрозуміти, що він не поодинокий, таких, як він, багато.

Нерідко, уточнюючі питання необхідні для того, щоб обстежуваний чітко зрозумів, що у нього питають, адже, наприклад, існує цілий пласт молодіжної культури, у котрому паління коноплі не розцінюється як вживання наркотику. Установка на те, що конопля – не наркотик, настільки виражена, що під час поліграфної перевірки у них немає реакцій на питання «вживали наркотики», «вживаєте наркотики», однак чітко реєструються психофізіологічні реакції на питання «вживали наркотик шляхом куріння», «курили коноплю», «купували коноплю», «перевозили коноплю».

Метод активізації зон пам'яті дуже ефективний і при поліграфних перевірках, що здійснюються з метою розслідування злочинів. Наприклад, при розслідуванні вбивства, перед тим, як задати тестове питання «В яку частину тіла Іванова наносилися удари?», доцільно спочатку, у міжтестовій бесіді, задати це питання, дещо перефразувавши його. Зокрема, варто спитати обстежуваного: «Скажіть, а ви знаєте куди саме, в яку частину тіла Іванова вбивця наносив удари? По чому, власне, вбивця бив Іванова?». Якщо обстежуваний вказує, що володіє цією інформацією, тому що йому про це розповіли працівники міліції, то даний тест не проводиться. Якщо ж обстежуваний наполягає на тому, що він цього не знає, то йому задається вже тестове питання і пропонується відповідати на варіанти відповіді «так», «ні» або «не знаю». Таким чином, у причетного, з одного боку, активізуються зони пам'яті (мимоволі він згадує, куди саме бив Іванова), а з іншого – у нього з'являється виражений мотив приховати володіння цією інформацією, адже він тільки-но заявив спеціалісту-поліграфологу, що він з цього питання нічого не знає. Все це, в комплексі, призводить до появи у причетних осіб яскравої, чіткої психофізіологічної реакції, значимість якої важко піддати сумніву.

Пам'ять завжди емоційно забарвлена [3]. Деякі обстежувані, внаслідок попередньої активізації зон пам'яті, при відповіді на питання спеціаліста настільки яскраво переживають подію, яка з ними відбувалася і яку вони приховують, що через обмовки зізнаються у вчиненні злочину. Наприклад, одного разу при розслідуванні ДТП, внаслідок якого загинув хлопчик-велосипедист, обстежуваному було задано питання щодо того, чи знає він, що зробив водій, після вчинення наїзду на велосипедиста. Обстежуваний вказав, що не знає і додав – «а звідки мені знати, я ж в той час не був на місці тієї ДТП». Однак під час проведення тестування за цим питанням, він замість «не знаю», відповідав «ні» на незначимі варіанти відповіді (водій розвернувся, водій зупинився, водій знизив швидкість) і «так» на значимий варіант

відповіді (водій додав швидкості).

Зменшення впевненості обстежуваного в тому, що він зможе протидіяти поліграфному опитуванню та ввести в оману поліграфолога, досягається комплексом дій спеціаліста, які спрямовані на недопущення намагань обстежуваного викривляти результати перевірки. У процесі передтестової бесіди обстежуваному чітко і доступно пояснюється, чого саме він не повинен робити під час обстеження. Якщо ж обстежуваний намагається порушити інструкцію, наприклад, замаскувати прояв значимої реакції під сміх, кашель, несанкціоновані рухи тощо, то спеціаліст-поліграфолог повинен у міжтестовій бесіді попередити його про неприпустимість такої поведінки. Особистий практичний досвід показує, що у випадку злісного невиконання обстежуваним інструкції, зауваження найкраще робити в іронічній формі. Наприклад: «Іване Івановичу, а вам не здається дивним, що як тільки ми доходимо до визначених питань, у вас починаються судомні рухи ніг? Та настільки виражені, що шкала по сенсорному датчику у мене на комп'ютері перевершує всі попередні показники!», або: «Вам погано? Ви так раптово починаєте кашляти, що я хвилююсь, чи не зашкоджу я своїм тестуванням вашим бронхам. Мої питання їх очевидно подразнюють...», «А вам, як звичайному громадянину, який, як ви кажете, мухи за життя не образив, не здається дивним, що ви смієтеся у відповіді на питання, які стосуються предмета і способу вбивства людини, місця знаходження трупу. Особливо з огляду на те, що вбитий вам добре знайомий. Ви не відчуваєте до нього співчуття? Чи я помиляюсь, і ваш сміх, насправді, нервовий?» і т.д.

Одного разу, під час проведення поліграфної перевірки менеджера, в якого невідомі відібрали крупну суму грошей, що належали його керівнику, спеціаліст-поліграфолог помітила, що обстежуваний почав поводитися неадекватно. Після пред'явлення низки тестів, які були складені з урахуванням невідповідностей у його свідченнях, наданих на різних етапах проведення розслідування, а також з урахуванням розбіжностей між його свідченнями та свідченнями секретаря офісу, котра була поруч із ним під час нападу, обстежуваний почав закатувати язик, робити ним кругові рухи по ротовій порожнині. Незважаючи на зауваження спеціаліста, він продовжував так учиняти, хоч і більш замасковано. Після чергового зауваження з боку спеціаліста та пропозиції пояснити, чому він так робить, обстежуваний сказав, що «має певні стоматологічні проблеми і відчуває дискомфорт від того, що йому між зубів потрапили залишки їжі». На що йому було

запропоновано перервати обстеження, зняти датчики, вийти і скористатися зубочисткою чи зубною щіткою. Обстежуваний відмовився від цієї пропозиції і більше не робив спроб протидії. Невдовзі обстеження закінчилося, згідно його результатів обстежуваний знав про те, що на нього мав відбутися напад за декілька днів до нього; йому були відомі особи, які на нього «нападали»; саме за попередньою домовленістю нападники не били його, а лише бризнули йому в очі сльозогінним газом; аби нападники все зробили своєчасно і їм не завадили сторонні особи, випадкові очевидці, він повільно виходив з території фірми, зупинявся і розмовляв із охоронцем (чого, до речі, до цього ніколи не робив, а навпаки, за свідченням співробітників, завжди поводився із технічним, обслуговуючим персоналом і охоронцями зверхньо, навіть не вітався із ними); кількість осіб, причетних до викрадення грошей – четверо; кількість осіб, котрі були причетні до викрадення грошей і були присутні біля офісу на момент вчинення «нападу» – четверо і т.д. У післятестовій бесіді поліграфолог запропонувала йому зізнатися у вчиненому проступку та повернути викрадені гроші, на що він відповів категоричною відмовою. Через декілька годин, у міському відділі міліції він зізнався у вчиненні злочину, назвав імена і адреси спільників, у супроводі працівників міліції поїхав додому і видав частину грошей, які отримав після поділу викраденого між всіма учасниками злочину. Цікаво, що даний обстежуваний при проведенні службового розслідування сам подав ідею використати із цією метою поліграф.

Міжтестова бесіда може підтверджувати правильність обраного напрямку поліграфної перевірки, а за необхідності, на підставі інформації, отриманої в ході її здійснення, спеціаліст-поліграфолог може корегування існуючий план. Так як інформацію, щодо розслідуваної події, спеціаліст-поліграфолог, в основному, отримує завчасно, із матеріалів службового розслідування чи кримінальної справи, оглядаючи місце події, опитуючи правоохоронців, котрі проводили оперативно-розшукові заходи, а із обстежуваним спілкується вже під час передтестової бесіди, може статися так, що у його опитувальнику виявляться певні невідповідності. Наприклад, згідно інформації оперативників, обстежуваний, у випадку непричетності, не повинен знати де саме, у якому будинку (одноповерховому, двоповерховому, триповерховому, п'ятиповерховому, семиповерховому, дев'ятиповерховому, чотирнадцятиповерховому), приміщенні будинку (у колясочній, у підвалі, у ліфті, між поверхами, на технічному поверсі, у квартирі) було здійснено згвалтування, у

вчиненні якого його підозрюють. У передтестовій бесіді він також вказав, що не знає цих деталей злочину, так як не вчиняв його, однак, в процесі обстеження, міжтестових бесід, обстежуваний, внаслідок активізації зон пам'яті, може згадати, що йому відома ця інформація або її частина і що взнав він її одразу по затриманню від працівників міліції. Такі випадки зустрічаються доволі часто і далеко не завжди вони, як показує практика, свідчать про причетність обстежуваних.

Слід враховувати, що обстежувані, особливо непричетні, нерідко лякаються, потрапляючи у ситуацію, коли на початку ненавмисно говорили одне, а потім, згадавши як все було насправді, – інше. Їм здається, що поліграфолог після цього недовірятиме їм, підозрюватиме їх у намаганні викрутитися. У такому випадку, у міжтестовій бесіді, спеціаліст повинен ненав'язливо заспокоїти обстежуваного. Заспокоєння у міжтестовій бесіді здійснюється так, аби випадково не запустити механізм нової хвили переживань. Зокрема, не можна використовувати фрази «не хвилюйтеся, я вам вірю», «не треба переживати, всяке буває» і т.д. Краще сказати – «Це пусте, повірте моєму багаторічному досвіду. Моє завдання, аби ви максимально згадали все, що має відношення до справи. А вже звідки ви це взнали, ми будемо з'ясовувати пізніше, іншими спеціальними тестами, які завжди задаються при всіх поліграфічних перевірках». Таким чином заспокоюються непричетні, а причетним, навпаки, показується, що їх намагання обдурити фахівця марні і вони все одно потерплять фіаско.

Ще один прийом, який може використовуватися при проведенні міжтестової бесіди, полягає у тому, що обстежуваному ставиться задача висловити свою думку щодо визначеної теми питань вже після проведення тесту. Наприклад, спеціаліст встановив причетного, не оголошуючи попередній висновок, проводить йому додатковий блок тестування, призначений для доопрацювання отриманої інформації. А саме, шукає місця переховування речових доказів, трупу. Провівши один тест, на кшталт: «Як ви думаєте, де зараз знаходиться викрадений пістолет?», поліграфолог може, по його завершенню, запропонувати обстежуваному висловити його припущення з приводу ймовірного місцезнаходження викраденої зброї. Як правило, обстежувані спочатку відмовляються це робити, однак після того, як спеціаліст наполягає на цьому, погоджуються і починають висловлювати свої версії. При цьому встановлена певна закономірність – особи із низьким інтелектом, як правило, називають місця, найбільш близькі до реальних; особи із

розвиненим інтелектом частіше пропонують декілька варіантів місцезнаходження речей, не називаючи при цьому реальних місць або місць, що близько розташовані до реальних [2; 6]. І в тому, і в іншому випадку – це важлива інформація, яка може бути врахована спеціалістом у інших тестах.

Інколи у міжтестовій бесіді обстежувані обмовляються щодо обставин вчинення злочину, які раніше були не відомі слідству. Виникає це внаслідок домінанти однієї події над іншими [2; 3]. Домінанта виражається в тому, що сильний, переважаючий (домінуючий) сигнал ніби притягає до себе більш слабкі, пригнічуючи їх вплив і самостійність. При намаганні причетної особи в довільній формі висловити можливі варіанти місцезнаходження, наприклад, переховування зброї, сигнал у головному мозку про реальне місце переховування, який є більш сильним в даний момент, концентрує навколо себе всі варіанти можливих відповідей. В окремих випадках, особливо при послабленні свідомого контролю підозрюваного над своїми словами і вчинками, він може підсвідомо видати реальну інформацію, про подію, що цікавить спеціаліста-поліграфолога.

Спираючись на результати проведеного дослідження, можна зробити такі висновки:

1. Розбіжності щодо визнання міжтестової бесіди як одного із важливих елементів спеціального психофізіологічного обстеження із використанням поліграфа пояснюється, в першу чергу, значною відмінністю у методиках, які використовують представники різних поліграфологічних шкіл. Міжтестова бесіда є реальною складовою основного етапу поліграфного обстеження, що проводиться за методикою виявлення прихованої інформації і не представляє практичної цінності та визначеною мірою, суперечить процедурі обстеження за методикою контрольних питань.

2. Аналіз практики свідчить, що динамічне відстеження психічного стану людини, поєднане із своєчасним використанням адекватного психологічного впливу в рамках міжтестової бесіди, дозволяє отримувати щирі зізнання навіть у тих обстежуваних, котрі були попередньо не налаштовані на такий крок.

3. До основних вимог щодо проведення якісної міжтестової бесіди належить адекватність змістовної частини і тривалості бесіди меті конкретної поліграфної перевірки. Під час проведення міжтестової бесіди спеціаліст-поліграфолог досягає: необхідної активізації зон пам'яті обстежуваного; корекції намагань обстежуваного протидіяти процедурі поліграфної перевірки;

дезактуалізації впевненості обстежуваного у можливості ввести в оману поліграфолога; заспокоєння обстежуваного; корегування, за необхідності, напрямку поліграфної перевірки; контролю за психічним станом обстежуваного та ступенем його включеності у процедуру перевірки; досягнення ефекту вивільнення і проголошення домінуючої інформації; створення сприятливих психологічних умов для надання причетними щиросердних зізнань.

Список використаних джерел

1. Алексеев Л.Г. Социальная психология в рамках методики контрольных вопросов// Актуальные проблемы специальных психофизиологических исследований и перспективы их использования в борьбе с преступностью и подборе кадров / Материалы VIII международной научно-практической конференции. – Краснодар: Изд-во КубГТУ, 2006. – С. 19-20.
2. Варламов В.А. Детектор лжи.– 2-е изд. – М.: ПЕРСЭ-Пресс, 2004. – 352 с.
3. Морозов О.М. Психологія особистості: оперативна аудіовізуальна діагностика. – К.: ПАЛИВОДА А.В. – 333 с.
4. Николаева И.Н. Лжесвидетельство// Опыт использования полиграфа в профилактике и раскрытии преступлений в ГУВД Краснодарского края (1-я научно-практическая конференция). Краснодар, – 1997. – С. 76.
5. Николаева И.Н. Использование полиграфа при проверках имеющейся информации // Теория и практика применения полиграфа в правоохранительной деятельности: Материалы 3-й научно-практической конференции ГУВД Краснодарского края. – Под ред. А.Г. Сапрунова, С.Л. Николаева. – Сочи, 1999 – С. 191-194.
6. Николаева И.Н. Система дополнительных приемов, повышающих эффективность полиграфных проверок // Теория и практика применения полиграфа в правоохранительной деятельности: Материалы 5-й научно-практической конференции ГУВД Краснодарского края/ Под ред. А.Г. Сапрунова, С.Л. Николаева. Сочи, 2002 – С. 184-190.
7. Оглоблин С.И., Молчанов А.Ю. Инструментальная детекция лжи: Академический курс. – Ярославль: Ньюанс, 2004. – 464 с.
8. Федоренко В.Н. Структура процедуры опроса с использованием полиграфа, ее начальный этап и его основные задачи // Теория и практика применения полиграфа в

правоохранительной деятельности: Материалы V международной научно-практической конференции ГУВД Краснодарского края. – Сочи, 2002. – С. 258-261.

The resume: in article existing approaches to conversation carrying out between tests are analyzed at lie detector inspection, and also the technique of its carrying out is directed.

Keywords: the expert lie detector, surveyed, conversation.

Отримано 06.04.2009

УДК 159.9:004.738.5

М.М. Назар

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ СПІЛКУВАННЯ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ НА ФОРМУВАННЯ ПЕВНИХ ОСОБИСТІСНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЇЇ КОРИСТУВАЧІВ

Існує актуальна потреба у тому, щоб закономірності психологічного впливу інтернет-спілкування, яке охоплює все більшу кількість користувачів мережі Інтернет, на своїх учасників були досліджені та описані, що може бути зроблено на основі відповідних досліджень. Метою дослідження виступає виявлення особистісних особливостей, що формуються в процесі та результаті інтернет-спілкування у його учасників. Основним методом дослідження є теоретичний аналіз найбільш сучасних наукових джерел з відповідної тематики. Можна стверджувати, що існує психологічний вплив інтернет-спілкування на формування певних особистісних особливостей користувачів мережі Інтернет. Цей вплив може призводити до формування як позитивних, так і негативних особистісних особливостей.

Ключові слова: інтернет-спілкування, мережа Інтернет, користувачі Інтернету.

Существует актуальная потребность в том, чтобы закономерности психологического влияния интернет-общения, которое охватывает все большее количество пользователей сети